

NOVÉ SLOVENSKO – (ťažký) zrod moderného životného štýlu (1918 – 1949)

**SNG, 1. a 2. posch., Esterházyho palác, Nám. Ľ. Štúra 4, Bratislava
1. júl 2011 – 15. január 2012**

Autor koncepcie výstavy: Aurel Hrabušický

Kurátorky: Katarína Bajcurová, Dagmar Poláčková, Petra Hanáková

Výstavný projekt *Nové Slovensko (1918 – 1949)* sa pokúša v skratke predstaviť prienik modernej civilizácie do života slovenskej spoločnosti v danom časovom období. Chce ozrejmiť, do akej miery moderné umenie na Slovensku reflektovalo jej „výdobytky“ a ako spolupvytváralo celkový vizuál doby. Moderný život je síce menšinovou témou slovenského umenia tohto obdobia, ale nie témou zanedbateľnou, zvlášť ak vezmeme do úvahy nielen tradičné odbory výtvarného umenia, ale aj fotografiu, prípadne grafický a iný dizajn.

Prejavy moderného života sa v krajine takmer bez priemyslu, s prevládajúcim vidieckym osídlením, presadzovali iba postupne, zdĺhavo a často v protirečivých súvislostiach (zobrazenie telegrafných stĺpov v krajine s roľníkmi, pltníci pred oceľovou vodnou elektrárnou či tradičné dedinské prostredie v odraze reflektora auta). K modernému spôsobu života prirodzene patrilo aj rýchlejšie a častejšie premiestňovanie sa obyvateľov, a to nielen kvôli práci a nutnej spoločenskej komunikácii, ale prvýkrát vo väčšej miere aj kvôli voľnočasovým aktivitám – športu, turistike, zábave, ktoré sa stali veľmi populárnou témou fotografov štyridsiatych rokov. Práve zrýchlené „budovateľské“ tempo v prvých rokoch existencie nového štátu mal propagovať prorežimný časopis *Nové Slovensko*. Jeho názov je zhodou okolností totožný s názvom výstavného projektu, avšak pojem „nové Slovensko“ sa už vyskytoval skôr práve v súvislosti s prebiehajúcimi modernizačnými procesmi.

Kľúčovou témou výstavy nie je výtvarná či iná moderna, ale obraz modernizácie Slovenska, tak ako ho priniesli vizuálne umenia, architektúra a dizajn.

Do obrazu modernizácie Slovenska sa nevyhnutne premietli brzdiace, protirečivé, spiatocné sily a protitlaky (tradičný, archaický spôsob života, život na mestskej periférii, doslova na dlažbe, ohrozenie dosiahnutého civilizačného stupňa diktatúrou a vojnovou agresiou). Objavil sa motív sna – v jednej z kapitol sa doslova zhmotnil názov nadrealistického zborníka *Sen a skutočnosť*. Navzájom sa konfrontujú únikové, snové predstavy a portréty výtvarníkov a drsná skutočnosť slovenského štátu, privátne a intímne s verejným.

Pojem civilizmu sa pôvodne spájal viac s poéziou a literatúrou než s výtvarným umením. Civilizmus ako umelecký názor nespočíval len v zobrazovaní krajiny, poznačenej modernou civilizáciou, alebo v uprednostňovaní výjavov z mestského, civilného spôsobu života, bol skôr výsledkom

vyhraneneho psychologického pocitu, isteho socio-kulturalneho naladenia. K modernemu zivotnemu styly planovite patrilo aj aktivne vyuzivanie volneho casu, cestovanie, dovolenky. Vytvarnici a fotografi sa zameriavaju na prirodny zivel – more a motivy s nim spojené. Takisto zachytavaju atmosferu velkomiest ako Viedeň či Pariz.

Civilizmus vlastne znamena, ze vsedne, bezne, kazdodenne useky reality su predstavovane takisto vsednou, prostou, neokazalou formou. K modernemu sposobu zivota patri civilny vizualny prejav. Nehodi sa k nemu akakolvek symbolickost, prepiatosť, exaltovanost, ba ani vysostne modernisticka, surrealisticka „krčovitá krása“.

Na vystave sa uprednostnuje umenie, odvodené z „foriem samotneho zivota“, sústredujú sa predovšetkým vizuálne doklady, záznamy videného, reálne a pouzivané predmety, zastupujúce pomyselnú archeologickú kultúrnu vrstvu modernej civilizácie. Umelecká originalita v tejto súvislosti nie je prvoradou požiadavkou, takisto pôvodnosť fotografických zväčšení – *vintage printov* nerozhoduje, ako vizuálne doklady môžu poslúžiť aj doteraz nikdy nezverejnené pozitívy z pôvodných negatívov. **Každý z predstavovaných artefaktov by však mal byť vizuálne alebo ikonograficky podnetný, mal by priniesť autentické svedectvo o dobe, ktorá je už síce vzdialená, ale ktorej vymoženosti vyuzivame (a zneuživame) dodnes.**

Na vystave budú predstavené (často po prvýkrát) jedinečné fotografické kolekcie Jaromíra Funkeho, Miloša Dohnányho, Karla Plicku, Jána Galandu, Irenu Blühovú, Viliama Malíka spolu s dielami vrcholnej modernej Ľudovíta Fullu, Mikuláša Galandu, Gejzu Schillera, Júliusa Jakobyho, Františka Foltýna a tiež úžitkového umenia a dizajnu (Zdeněk Rossmann, Ľudovít Fulla, Mikuláš Galanda, Júlia Horová-Kováčiková, František Troster, ale aj Ladislav Sutnar, Ladislav Csáder, Magda Radványiová, Jindřich HalabalaEugen Krón, František R. Blažko).

Klasický galerijný materiál doplňajú na viacerých miestach výstavy tematické filmové projekcie. Sú vyskladané väčšinou z krátkych týždenníkových šotov resp. z tzv. kultúrnych filmov spoločnosti Nástup a skôr voľnejšie sa viažu k jednotlivým kapitolám výstavy. Hoci ide väčšinou o filmy zo slovenského štátu, v našom „civilistickom“ výbere sme sa zámerne snažili vyhnúť hrubej propagande a veľkej politike. Išlo nám o kolekciu, ktorá sprostredkuje skôr „malé dejiny“: kultúru, rekreáciu, voľný čas a každodennosť. Ale ani tu sa, samozrejme, propagande celkom nevyhneme.

Slovenská národná galéria

Slovenská národná galéria (SNG) je najväčším slovenským múzeom umenia. Jej postavenie je jedinečné nielen šírkou záberu – venuje sa nielen starému, modernému a súčasnému umeniu, ale aj užitému umeniu, dizajnu, fotografii a architektúre. Túto pestrosť a šírku odborného záujmu odzrkadľuje akvizičný i výstavný program. Vo svojich expozíciách a depozitároch vystavuje a ošetruje galéria vyše päťdesiatpäťtisíc diel.

Slovenská národná galéria je múzeum umenia s celoslovenskou pôsobnosťou. Okrem hlavného areálu v Bratislave, ktorý pozostáva z administratívnej budovy, Premostenia a dvoch prepojených expozíčných objektov – Vodné kasárne a Esterházyho palác, spravuje SNG aj štyri vysunuté pracoviská. Do historickej budovy Vodných kasární, pôvodných kasární dunajskej posádky inak barokovej stavbe z 18. storočia sú situované stále expozície SNG. Expozície sú tematicky rozdelené na samostatné výstavy: Starého európskeho umenia, Gotického umenia na Slovensku, Barokového umenia na Slovensku, ktoré sú doplnené o kolekciu slovenského umenia 19. a 20. storočia. Vodné kasárne sa stali aj miestom, kde SNG vyhradila nový priestor pre Kabinet umenia 20. storočia a Kabinet starého umenia, ktorý je primárne venovaný prezentácii moderného, súčasného výtvarného umenia, architektúry a dizajnu a starého umenia. Vytvorením tohto programového formátu chceme dopriať návštevníkom SNG pestrejší program a zároveň častejšie vystavovať a interpretovať galerijné zbierky.

Esterházyho palác slúži pre potreby krátkodobých aktuálnych výstav domácej aj zahraničnej produkcie. Pôvodne neorenesančný nájomný dom vybudovaný v druhej polovici 19. storočia podľa návrhu architekta Ignáca Feiglera ml., po rekonštrukcii v rokoch 2005 – 2006 je momentálne najmodernejším expozíčným priestorom na Slovensku s európskymi výstavnými štandardami.

www.sng.sk

ENERGIA PRE KULTÚRU

Spoločnosť Slovenské elektrárne, a. s., člen skupiny Enel, je najväčším výrobcou elektriny na Slovensku. Po ukončení privatizácie v apríli 2006 sa jej hlavným akcionárom stala spoločnosť Enel S.p.A. so 66% podielom. Enel je najväčšou elektrárenskou spoločnosťou v Taliansku a podľa celkového inštalovaného výkonu je druhou najväčšou spoločnosťou v Európe. 34% akcií Slovenských elektrární vlastní Fond národného majetku, ktorého akcionárske práva vykonáva Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky. V roku 2010 spoločnosť dodala do elektrickej siete viac ako 21 TWh elektrickej energie a ku koncu roka mala celkovo 5419 zamestnancov.

Slovenské elektrárne, člen skupiny Enel, sú partnermi mnohých významných filantropických inštitúcií ako aj podujatí, ktoré majú celospoločenský prínos. Aktivity v oblasti spoločenskej zodpovednosti pri podnikaní (CSR) realizujú v rámci dlhodobého programu **Energia pre krajinu**, členeného podľa jednotlivých sfér života. Energia pre kultúru, energia pre šport, energia pre vzdelanie, energia pre prírodu a energia pre život, to sú sféry aktivít – energie, ktorými elektrárne podporujú aj v roku 2011 rozvoj spoločenskej zodpovednosti na Slovensku.

Strategické partnerstvo Slovenských elektrární so Slovenskou národnou galériou prináša významné projekty, akými boli v minulých rokoch výstavy **Renesancia a Insita**. V roku 2011 sa k nim radí **Nové Slovensko** so svojím netradičným pohľadom na modernizáciu a industrializáciu našej krajiny v období rokov 1918-1949. Témy ako elektrifikácia prvej obce na Slovensku, prvá prevádzkovaná elektráreň, používanie prvých elektrických žehličiek a rôzne iné zaujímavosti, rozhodne zaujmú všetkých návštevníkov, ktorí majú možnosť navštíviť túto výstavu aj vďaka podpore Slovenských elektrární. Špecifikom časti výstavy o elektrifikácii bude krátke video s unikátnymi dokumentárnymi snímkami z archívu RTVS.

Spolupráca so Slovenskou národnou galériou v rámci programu Energia pre krajinu patrí do oblasti Energia pre kultúru. Viac na www.seas.sk